

OBSAH

*** 11

I. ČESKOSLOVENSKO A RUSKÁ EMIGRACE 1917-1939: MÍSTO ENCYKLOPEDICKÉHO HESLA aneb OSLYŠENÉ VAROVÁNÍ 13 – 43

Ruská emigrace a Československo. Ruská pomocná akce (13) – Demobilizovaní příslušníci Ruské (Dobrovolnické) armády (16) – Ruští emigranti na československých školách (17) – Československé nepochopení ruských emigrantů jako homo politicus (19) – Pomoc ruským emigrantům proti cílům československých hospodářských kruhů na ruském bolševickém trhu (22) – Stabilizace sovětského režimu a zmenšování naděje na návrat emigrantů do Ruska (24) – Splývání ruských emigrantů s československou společností (26) – Ruští emigranti – bývalí důstojníci Ruské (Dobrovolnické) armády v československé armádě (27) – Ruští emigranti nabývají československého státního občanství (28) – Integrace a asimilace ruských emigrantů do československé společnosti a upevňování jejich ekonomického a společenského postavení (29) – Setrvání části ruské emigrace v Československu v postavení emigrantů a nevyužití možnosti získat československé státní občanství (33) – Eroze ruské emigrantské diaspory a přijetí hodnotových principů a vizí československé společnosti mladými ruskými emigranty (35) – Nezájem československé veřejnosti o nutnost odmítnout komunistický systém (36) – Volba mezi nacistickým Německem a Sovětským svazem (37) – Nepoměr zpráv o uzurpování moci v Německu nacistickou stranou a o upevňování mocenského postavení komunistické strany v Sovětském svazu (38) – Československé společnosti začaly vadit politická zkušenost a antisovětský postoj ruských emigrantů (39) – Sdílení obav ruskými emigranty z německého ohrožení československé společnosti – Úvahy některých ruských emigrantů o produktivnosti využití nacistického Německa pro zničení Sovětského svazu (42).

II. ČESKOSLOVENSKO A GULAG 1917-1939: ODMÍTNUTÉ VAROVÁNÍ 44 – 92

Českoslovenští občané v koncentračních táborech v Sovětském svazu ve dvacátých letech. Historie vzniku sovětských koncentračních táborů (44) – Provinění československých občanů vězněných v Sovětském svazu ve třicátých letech (47) – Zprávy československého zástupce v Moskvě o represích v Sovětském svazu (48) – Krutost sovětských koncentračních táborů zůstávala pro československou společnost neznámou (50) – Zatčení českých učitelů na Ukrajině (50) – Jen česká satira pranýřuje zločiny komunistického režimu v Sovětském svazu (51) – Zprávy československého zastupitelství v Moskvě o represích v Sovětském svazu počátkem třicátých let (53) – Diskuze o potřebě výslechů osob vracejících se po delším pobytu v Sovětském svazu do Československa (55) – Polská zpráva o sovětských koncentračních táborech (57) – Diskuze o dotaznících pro výslechy osob vracejících se ze Sovětského svazu (58) – První výslechy Petra Vadury a Jana Kavana (59) – ‚Hořkosladké‘ přednášky sociálně-demokratických funkcionářů (60) – Z výslechů Jana Friedla, Františka Sommera a Josefa Sodomy (61) – Růžové brýle českého tisku (63) – Z výslechů Pavla Štěpánka, Františka Krázla, Marie Gloserové, Františka Králíka, Jana Navrátila, Aloise Hlaváče, Antonína Nykla (63) – Z výpovědi Pavla Dědka a Vasilu Bayera (65) – Ještě jednou zasahuje satira (66) – Z výpovědi Ivana Sojmy (66) – Po čtyřech letech dostalo ministerstvo zahraničních věcí podrobnou zprávu o českých učitelích odsouzených komunistickou justicí v Charkově (68) – Z výslechů vracejících se ze Sovětského svazu Ferdinanda Makovičky a Adolfa Überalla (70) – Český překlad knihy Ivana Soloněviče Rusko za mířemi. Soloněvič o sovětských koncentračních táborech pro děti (70) – Iluze Karla Čapka a Huberta Ripky o Sovětském svazu (79) – Optimistická zpráva československého vyslance v Moskvě Bohdana Pavlu (80) – Svědecký učitel Jirřih Bezděka (82) – Tragický osud české manželky sovětského diplomata Alexandra Aroseva (83) – Československý tisk konečně ‚objevil‘ české učitele vězněné v Sovětském svazu (86) – ‚Slepota‘ Petra Srcha z Mladotic (89) – Likvidace nepohodlného svědka (91) – O šedesát let později: ‚vysvětleni‘ novináře používajícího úcty (91).

III. ČESKOSLOVENSKO A RUSKÁ EMIGRACE 1939-1945: PRVNÍ LIKVIDACE A ÚDIV 93 – 117

Němečtí okupanti přebírají kontrolu nad bývalými ruskými emigranty (93) – Sovětský občan Valentin Bulgakov (94) – Převedení evidence ruských emigrantů pod gestapo. Tzv. Ruská emigrantská ústředna v Praze (95) – Tragický osud bývalého ruského emigranta židovského původu MUDr. Borise Jachnina (96) – Gen. Sergej Vojcechovský a organizace československého domácího protiněmeckého vojenského odboje. Prosovětské síly v československém odboji proti gen. Sergeji Vojcechovskému (98) – Orientace československého protiněmeckého odboje na spojení se Sovětským svazem (100) – Důsledky ‚ohleduplného‘ chránění československé společnosti před pravdou

o SSSR po skončení války (102) – Antibolševizmus bývalých ruských emigrantů jako nepřátelský akt (103) – Němci ruské emigraci rovněž nedůvěřovali. Pferušení protisovětské činnosti bývalých ruských emigrantů (106) – Česká společnost a lež o Katynu (108) – Ruské gymnázium v Praze a revanš prosovětských sil po válce. Obvinění profesora ruského gymnázia Nikolaje Lakidy prosovětskými silami po válce (110) – Ruská emigrace v Československu a Ruská osvobozenecská armáda gen. Vlasova (113) – Nové zatýkání bývalých ruských emigrantů Němci na sklonku války (115) – Poškozovala ruská emigrace spojenecké zájmy? (117).

IV. ČESKOSLOVENSKO A RUSKÁ EMIGRACE 1945-1989:

DRUHÁ A KONEČNÁ LIKVIDACE A ÚDIV. PRVNÍ ÚDER SMĚŘOVČŮ 118 – 189

Nedodržaná dohoda (118) – Zatýkání československých občanů na Podkarpatské Rusi (119) – Násilné deportace do Sovětského svazu obyvatelstva na Slovensku (120) – První zatýkání bývalých ruských emigrantů – Obavy komunistického státního tajemníka Clementise (123) – Spolupráce československé státní bezpečnosti v Ostravě při zatýkání bývalých ruských emigrantů příslušníky NKVD. Hlavní úder byl veden především proti autentické ruské pojiřnové emigraci (124) – SMĚŘS mřř do Prahy (126) – Znovu českoslovenštř spolupracovníci NKVD a zradci mezi emigranty (127) – Útěk bývalých ruských emigrantů do DP's Campů americké armády v Německu. Rozpaky západních spojenců nad masou uprchlíků před sovětskou „pěřř“ po 2. světové válce. Příslušníci předválečných prvních vln ruské emigrace v DP's Campech (129) – Odhadované počty v roce 1945 odvečených z Československa do Sovětského svazu bývalých ruských emigrantů (132) – Únos ing. Michaila Kovalevského (134) – Nevy-světlená smrt posledního diplomatického zástupce předbolševického Ruska v Československu Vladimřř Rafalského (135) – Oddřly SMĚŘS 25 různých bojových útvarů v akci (136) – Únos důstojníka československého armádnřho letectva kapitána Nikolaje Petrova (137) – Únos ing. Vladimřř Chřyleckého a jeho zápas o návrat po-čátkem padesátých let do Československa (139) – Únos bývalého důstojníka ruského válečného námořnictva Jaka-va Podgorného. Tragický osud gen. Sergeje Vojevčovského (140) – Václav Černý o zmizenř gen. Sergeje Vojev-čovského a prof. Alfrřda Běma (146) – Polní věznic SMĚŘS v Praze. Únos prof. Sergeje Marakujeva – Ze vzpomřnek JUDr. Konstantina Čcheidzeho. Osud JUDr. Borise Sedakova a prof. Sergeje Maslova (147) – Ze vzpo-mlřnek PhDr. Nikolaje Andrejeva (148) – Dopis Jaroslavy Skřipnikové předsedovi Společnosti Československého Červeného křřže. Smřt ing. Fedora Skřipnika (150) – Únos a smřt ing. Ivana Kolomijce (151) – Zdrženlivá reakce československého ministerstva zahraničnřch vřř – První zmřnka o odvečených československých státnřch přísluš- nřch ruské a ukrajinské národnosti (153) – Únos a smřt architekta Venedřka Ostrouchova (156) – Dalřř únosy: ing. Vladimřř Pasičnyk a ing. Pavel Kařkadamov (157) – Mlčeni hromadnřch sdřlovacřh prostředků. NKVD vy- slřchalo představitele České národnř rady. Únos ministerského předsedy autonomnř Podkarpatské Rusi mons. Au- gustina Volořina (158) – Protesty českřh občanů proti zatýkání bývalých ruských emigrantů příslušnřky NKVD. Dopis univerzitnřho lektora Heřmana Prokopa se řždostř o osvobození prof. Vladimřřa Kalačevského (161) – Pro- hlášenř 29 obyvatel Prahy – Hanspaulky na podporu ing. Vladimřřu Klonovovi – Řždostř spolupracovníků o schřz- ku s odvečenřm ing. Ivanem Mochnačevem (162) – Osvědčeni o národnř spolehlivosti ing. Ivana Musatova a Ale- xandra Friedmana (163) – Potvrzenř o politické spolehlivosti ing. dr. Nikolaje Lupandina – Dopis zaměstnaně firmy Le Carbone prezidentu republiky Edvardu Beneřovi se řždostř o osvobození dr. Juraje Gorocholinského (164) – Únos brněnského hon. doc. ing. Andreje Matuseviče (165) – Dalřř únosy v Brně: ing. Vasilije Kirjunčeva, ing. Alexeje Polupanova, ing. Sergeje Tepenkova a továrnřka z Brna – Řřidenř ing. Georgije Teše (168) – Únos správce vrřovického statku v Praze ing. Pavla Zoce – Únos JUDr. Nikolaje Bystrova (169) – Únosy dalřřh členů Rolnického Ruska – Rolnické strany práce: JUDr. Alexandra Juvenického, Vadimřřa Michajlova, ing. Ivana Vereř- řagina, JUDr. Borise Sedakova, dr. Alexandra Antipova a Alexeje Ovsjannikova (171) – Únos ing. Evřena Tuma- nova a ing. Georgije Prokopenka (173) – Únos ing. arch. Artěmije Kornijčuka a ing. arch. Leonida Lady – Jakuře- viče – Ze vzpomřnek ing. Borise Popova o snaze poslat ze sovětského koncentračnřho tábora dopis domř (175) – Dalřř únosy bývalých ruských emigrantů: podplukovníka československé armády Antonřna řřkelenka, MUDr. Mi- rona Semce a podplukovníka československé armády Konstantina Kapnřna (176) – Utajovaná smř Mikuláše Puchljkova – Sedmřcet let utajovaná smřt dr. Ivana Chandryčského – Opožděná rehabilitace ing. Alexandra Red- řenkova (177) – Únos nakladatelského pracovníka RNDr. Teofila Pasičnyka – Tarnovského (178) – Únos ing. Ale- xandra Nečajeva (179).

V. ČESKOSLOVENSKO A RUSKÁ EMIGRACE 1945-1989: DRUHÁ A KONEČNÁ LIKVIDACE A ÚDIV. SMĚŘS A ČESKOSLOVENŠTŘ KOMUNISTĚ POKRAČUJŘ 180 – 221

Zruřeni Spolkovřho ruského reálnřho gymnázia v Praze (180) – Československá vláda darovala Ruský zahraničnř

3. NÁVRAT A PO NÁVRATU (paralipomena) (258 – 267)

Telegram JUDr. Nikolaje Bystrova o návratu (259) – První transport bývalých vězňů sovětských koncentračních táborů zpět do Československa (260) – Bývalí vězni sovětských koncentračních táborů opět československými občany – Pokračující perzekuce bývalých vězňů GULAGu po jejich návratu do Československa. Zaměstnání. (264) – Zájem československé státní bezpečnosti a KGB o bývalé vězně GULAGu (265) – Násilná repatriace do SSSR rodiny bývalého ruského emigranta ing. Jiřího Tillyho. Zájem československé státní bezpečnosti o publikační činnost v zahraničí prof. Petra Savického a Stefana Kločuraka – Posudek pro kádrovou evidenci z roku 1965 (266) – Nedožili se pádu komunizmu. Nezájem české společnosti o osud bývalých českých vězňů GULAGu. – Zbyly jen hroby a možná lidská paměť. (267)

VII. PO ROCE 1989: ČESKÁ REPUBLIKA A PAMĚŤ O BÝVALÝCH VĚZNÍCH GULAGU (fakta a dokumenty s komentářem) 267 – 303

Zákon o soudní rehabilitaci. Generální prokuratura SSSR o rehabilitaci cizích občanů bezdůvodně vězněných v Sovětském svazu (268) – Dotaz Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSFR vládě – Slovenské iniciativy (269) – Zákon Slovenské národní rady o náhrad škod osobám odvečeným do SSSR (270) – Vládní návrh zákona České národní rady o odškodnění osob protiprávně odvečených do bývalého Sovětského svazu (271) – Otevřený dopis poslancům České národní rady (272) – Odpovědi poslanců České národní rady na otevřený dopis (273) – Založení Výboru „Oni byli první“ (275) – Od Koordinačního centra pro dokumentaci a vyšetřování násilí na českém národu od 8. 5. 1945 do 31. 12. 1989 k Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunizmu Policie ČR (277) – Stanovisko vlády k otázce dopadu eventuálního odškodnění občanů protiprávně odvečených do SSSR na státní rozpočet (279) – Výzva Výboru „Oni byli první“ k spoluobčanům (280) – Dopis řediteli Úřadu pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunizmu o československé odpovědnosti za pokračující represe na československých občanech v sovětských koncentračních táborech po 25. 2. 1948 (282) – Dopis předsedy vlády Výboru „Oni byli první“ – Dopis velvyslanectví Ruské federace v Praze (283) – Rozprava Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR o návrhu usnesení k osudu spoluobčanů zavlečených po 2. světové válce na území tehdejšího Sovětského svazu. Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR z 9. 2. 1995 k osudu spoluobčanů zavlečených po 2. světové válce na území tehdejšího Sovětského svazu (284) – Odhalení komplexu pamětních desek na domech bývalého Československého profesorského stavebního a bytového družstva v Praze a pamětní desky na pravoslavném chrámu Zesnutí Přesvaté Bohorodice na pražských Olšanských hřbitovech – Velvyslanectví Ruské federace v Praze předalo první informace o okolnostech odvečení z Československa bývalých ruských emigrantů a dalších osob.(288) – Dopis dvanácti bývalých českých vězňů GULAGu (289) – Velvyslanectví Ruské federace v Praze předalo další informace. Otevřený dopis Výboru „Oni byli první“ ústavním a politickým činitelům České republiky (291) – Stanovisko ministerstva zahraničních věcí k otevřenému dopisu Výboru „Oni byli první“ (295) – Velvyslanectví Ruské federace v Praze předalo ještě další informace – Prohlášení Výboru „Oni byli první“ k informacím ruských úřadů. Udělení vyznamenání generálmajorovi Bohumilu Boreckému (296) – Rozhodnutí ministra práce a sociálních věcí z 27. 1. 1997 (297) – Otevření stálé expozice Předpekli aneb z Čech do GULAGu v Muzeu třetího odboje v Přibrami – Udělení řádu armádnímu generáloví Sergeji Vojcechovskému (298) – Dopis Výboru „Oni byli první“ ministroví vnitra (299) – Poděkování potomků bývalých ruských emigrantů u příležitosti 80. výročí vzniku Československé republiky (302)

POUŽITÉ PRAMENY 304

JMENNÝ REJSTŘÍK 306

PODĚKOVÁNÍ 315

O AUTOROVÍ 315

PŘÍLOHA 316 – 335

K osudu Alfréda Béma za druhé světové války • Miluša Bubeníková (317)

Analýza dotazníků • Anastasie Koprivová (323)

K důstojníkům československé armády odvečeným v roce 1945 do SSSR • Pavel Šrámek (330)

Sovětské represálie a ruští a ukrajinští pracovníci Slovenské knihovny v Praze • Jiří Vacek (334)